

Závěr

Označení původu a zeměpisná označení stála vždy do určité míry ve stínu institutu ochranných známek, což se projevilo i v jejich právní úpravě a ochraně. Jak už bylo v této práci řečeno několikrát, není stále ještě v mnoha zemích standardem, aby označení původu měla svou vlastní (myšleno zvláštní) právní úpravu. Zatímco v případě většiny ostatních průmyslových práv (například patentů, ochranných známek) jsou si koncepty ochrany v jednotlivých státech velmi podobné, v případě označení původu jednotný přístup chybí. Na tomto rozporném stavu bohužel mnoho nezměnila ani Dohoda TRIPS, jakkoli to bylo jedním z jejích cílů.

V obecné rovině je však význam Dohody TRIPS nezpochybnitelný. Byla totiž v mezinárodní historii ochrany práv z duševního vlastnictví první mezinárodní smlouvou, která se zaměřila na vytvoření efektivního systému jejich vynucování. Zatímco starší mezinárodní smlouvy se soustřeďovaly hlavně na hmotněprávní úpravu jednotlivých průmyslových práv (jako kategorie práv k duševnímu vlastnictví), Dohoda TRIPS se v podstatě jako první mnohostranná mezinárodní úmluva začala zabývat ve větší míře i stránkou procesní. Byla to reakce na vývoj v oblasti práv duševního vlastnictví jako celku. Práva duševního vlastnictví se totiž postupně, v souvislosti s globalizací ekonomiky, stala významnými předměty mezinárodního obchodu. Světová obchodní organizace (WTO) se tak jejich komplexní úpravou (včetně úpravy procesněprávní) v Dohodě TRIPS snažila zejména o to, aby se rozdílné právní úpravy v jednotlivých členských státech WTO nestaly překážkou fungujícího mezinárodního obchodu.

Od přijetí Dohody TRIPS v roce 1994 se několikrát projevil snahy o její revizi, právě v souvislosti s problematikou označení původu (respektive zeměpisných označení – termín, jenž užívá Dohoda). Tyto tendence však narazily na zmíněný nejednotný přístup členských států WTO k ochraně označení původu, respektive zeměpisných označení. Na jedné straně stály takzvané státy „Starého světa“ (reprezentované zejména EU a ostatními evropskými státy), které se snažily o zvýšení a prohloubení ochrany zeměpisných označení, na straně druhé pak státy „Nového světa“ (USA, Kanada, Austrálie a další), které naopak prosazovaly směr opačný (který by ve svých důsledcích vedl spíše k oslabení ochrany)¹. Evropská unie ve vztahu k Dohodě TRIPS sleduje dlouhodobě tři základní vyjednávací cíle: vytvoření mnohostranného rejstříku chráněných zeměpisných označení, rozšíření dodatečné ochrany pro zeměpisná označení pro vína a lihoviny i na ostatní zemědělské výrobky (což je chápáno jako řešení spravedlivější vůči méně vyspělým členským státům WTO, které vína ani lihoviny zpravidla nevyrábí) a v poslední řadě také přijetí a vynucování seznamu vybraných evropských zeměpisných označení na mezinárodní úrovni (k tomu ovšem na mezinárodní úrovni chybí politická vůle, neboť by tento krok v důsledku znamenal rozšíření výjimek v článku 24 Dohody TRIPS; EU tento

¹ T. Dobřichovský: Moderní trendy práv k duševnímu vlastnictví (Linde, Praha 2004, str. 123)

problém řeší uzavíráním obsahově shodných, ale pouze dvoustranných mezinárodních smluv – například s Austrálií, Mexikem, Chile a dalšími státy).²

Samotná komunitární právní úprava ochrany označení původu a zeměpisných označení je v současné době založena na třech relativně samostatných systémech – pro zemědělské produkty a potraviny, pro vína a pro lihoviny. V poslední době se však uvnitř samotné EU ozývají hlasy, které tvrdí, že takové dělení je v podstatě zbytečné, a že správným krokem by bylo sloučení do jediného systému ochrany s tím, že by zůstala zachována nezbytná specifika každého ze tří současných systémů. Zda k takovému kroku skutečně dojde, by mohla ukázat už blízká budoucnost.

Evropská unie sleduje jednotnou komunitární ochranou označení původu a zeměpisných označení několik hlavních cílů. Mimo zajištění rovných podmínek hospodářské soutěže pro výrobce vymezených produktů a ochrany spotřebitelů před klamáním o původu zboží je to také snaha o podporu ekonomiky ve venkovských oblastech (a to hlavně v těch odlehlých nebo jiným způsobem znevýhodněných). Dá se říct, že první dva z uvedených cílů se EU v zásadě podařilo naplnit. Pokud však jde o podporu odlehlejších venkovských oblastí, neprokázala zde ochrana označení původu takovou službu, jakou EU zřejmě očekávala. Provedené výzkumy ukázaly, že komunitární ochrana těchto průmyslových práv má na rozvoj venkova a jeho ekonomiky vliv buď velmi malý (v několika případech) nebo vůbec žádný.

Vztah komunitární úpravy označení původu k vnitrostátním úpravám v jednotlivých členských státech EU je velmi problematický. Evropská komise totiž zastává názor (několikrát potvrzený judikaturou Evropského soudního dvora), že paralelní existence komunitární a národní ochrany označení původu téhož výrobku je vyloučena. Bude – li tedy například výrobek, na nějž se vztahuje komunitární ochrana označení původu, vyprodukován na území ČR, nemůže být tento chráněn na národní úrovni, ale pouze na úrovni komunitární. Na vnitrostátní úrovni tedy mohou být nadále chráněny pouze ty výrobky, které nespádají do žádné z kategorií výrobků, jejichž označení mohou být chráněna na komunitární úrovni, a navíc splní požadavky stanovené zákonem č. 452/2001 Sb. (typicky to tedy dle naší současné právní úpravy budou například průmyslové výrobky). Uvedený postoj Evropské komise zcela určitě nelze považovat za správný a dle mého názoru by bylo pro všechny zúčastněné strany mnohem přínosnější, kdyby bylo ponecháno na vůli výrobce, jaký způsob ochrany pro své výrobky zvolí (zda na úrovni komunitární či národní).

Přes uvedené výhrady vůči pozici EU k aplikaci komunitárních předpisů o ochraně označení původu a zeměpisných označení je třeba komunitární legislativě v této oblasti přiznat i mnohé zásluhy. Minimálně už jen v tom ohledu, že díky ní se problematika označení původu dostala o něco více do centra zájmu výrobců i spotřebitelů.

² D. Vivas – Eugui, Ch. Spennemann: chapter 6 in Intellectual Property and International Trade: The TRIPS Agreement (Kluwer Law International BV, The Netherlands 2008, str. 185-186)